

ЛЮДИНА ЯК СУБ'ЄКТ САМОРОЗВИТКУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ СПАДКУ А.С. МАКАРЕНКА

*Білай Д.В.
Полтава, Україна*

Становлення особистості – процес тривалий і непростий, який значною мірою ускладнюється тим, що людина перебуває водночас у сфері впливу надзвичайно великої кількості чинників, часто не узгоджених між собою, різноспрямованих (умовно це спрямування можна визначити в суспільному плані як соціально позитивне і соціально негативне, але в дійсності воно постає набагато різноманітнішим і складнішим).

Практично в кожен мить свого життя кожен із нас робить вибір на користь того чи іншого варіанту дій, реалізує його, оцінює наслідки і проєктує особистісні засади нових виборів – частіше дрібних, але часто й вагомих, і глобальних у своїй значущості для долі своєї та своїх близьких. При цьому чим незрілішою в своїх життєвих уявленнях є особистість, чим менш вона відчувається захищеною і самодостатньою, тим більш залежною вона є у своїх виборах – від обставин, від сторонньої думки, від власних емоцій тощо, а відтак, процес її особистісного становлення набуває хаотичного перебігу, втрачається цілісність ставлень, переконань, принципів, життєвої позиції.

Закономірно, що проблема багатопланової залежності і пов'язаного з нею нераціонального (а отже, часто шкідливого) вибору найчастіше виникає у дітей та підлітків. Тож їхнє виховання значною мірою зорієнтоване на протидію різноманітним негативним впливам як основі для хибного вибору в повсякденному житті й перспективі і, як наслідок, на обмеження їхньої дії на свідомість дитини.

Думка про те, що дитина може діяти у відповідності з соціальними нормами, бути дисциплінованою і законслухняною насамперед завдяки жорсткому приучуванню, обмеженням і покаранням, у практиці багатьох народів була поширеною здавна і почасти зберігає свою вагу ще й сьогодні. Сто років тому в Російській Імперії виховання, а особливо перевиховання, значною мірою базувалося на репресивних заходах та авторитарній педагогіці, коли саме зовнішні обмеження слугували основним виховним засобом. У «Педагогічній поемі» А.С. Макаренка досвід такого виховання відображений у одній з перших глав.

«...Головними педагогами в колонії були дядьки, вірогідно, відставні унтер-офіцери, обов'язком яких було стежити за кожним кроком вихованців як під час роботи, так і під час відпочинку, а вночі спати поруч з ними, в сусідній кімнаті. З розповідей сусідів-селян можна було судити, що педагогіка дядьків не відзначалася особливою

складністю. Основним її вираженням був такий простий пристрій, як палиця» [2, с. 16].

Шлях постійних обмежень і тиску як спосіб виховання був відкинутий педагогом-новатором відразу, навіть незважаючи на те, що йому довелося працювати з чи не найскладнішим контингентом – неповнолітніми правопорушниками. Більшість з них мали тривалий досвід проживання на вулиці, в кримінальному середовищі, де злочинна поведінка часто була необхідною для елементарного виживання, і тим міцніше формувалися уявлення про її припустимість, вороже ставлення до закону, до його захисників і навіть до пересічних громадян – потенційних жертв крадіжок чи грабунків. На відміну від багатьох тодішніх і, на жаль, навіть теперішніх фахівців пенітенціарної педагогіки Макаренко вважав негідним і педагогічно неприпустимим формування у дітей та підлітків комплексу провини за свої колишні вчинки: широковідомим є факт, що обговорення минулого життя в колонії (а потім у комуні) заборонялося.

Такий підхід означав, насамперед, що всі скоєні правопорушення не варто знову подумки чи в розмовах переживати в умовах нормального життя, що вони з цим нормальним життям несумісні, і повернення до чогось подібного віднині бути не може. Адже дійсно, нічого в минулому дитини вже повернути чи виправити не вдасться, тож найбільш реальним кроком для того, аби почувати себе повноцінною особистістю, є формування нової моделі самореалізації в здоровому соціумі, на засадах моральності, порядності, відповідальності за свої вчинки. Той гіркий досвід, який довелося набути в минулому, нікуди не подівся, він також відіграв свою роль у становленні особистості, якій є що цінувати у новому житті і яка розуміє, наскільки це життя залежить від неї самої, її виборів і вчинків і яка стає повноцінним суб'єктом власного особистісного становлення.

Попри те, що ситуація в світі не залишається незмінною, а суспільні трансформації продукують все нові виховні проблеми, яких не стало менше за минуле століття, не можна не погодитися з думкою О.А. Дубасенюк: «У наш час, попри скептичне ставлення деяких осіб до творчості видатного педагога, ідеї і справа А.С.Макаренка поширюються у всьому світі... В складних умовах сьогодення, коли загострилася соціокультурна та економічна ситуація, значно зросла кількість соціальних сиріт, важковиховуваних учнів, серед неповнолітніх поширюється кількість правопорушень. І неоціненну практичну допомогу у вирішенні цих важких проблем можуть надати ідеї і педагогічних досвід А.С.Макаренка, який все своє життя присвятив дітям, котрих безмежно любив, а головне, зміг допомогти кожному вихованцю визначити свою долю, своє майбутнє, стати справжньою людиною» [1, с. 9].

Список використаних джерел:

1. Дубасенюк О.А. А.С.Макаренко про роль вихователя і виховного процесу у формуванні особистості // *Національна освіта у контексті творчості А.Макаренка: Зб. наук. праць /За ред. проф. М. В. Левківського. Житомир: ЖДЦНТІЕІ, 2003. С. 6-10.*
2. Макаренко А.С. Педагогическая поэма. Собрание сочинений в 7 томах. Том 1. М.: Изд-во АПН, 1957. С. 13-644.

**ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ ПРИ
ВИВЧЕННІ КУРСУ «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ»**

*Білаш В. П., Гринь В. Г., Свінцицька Н. Л.
Полтава, Україна*

В умовах значної кількості інформаційних джерел, технологій, форм та методів навчання вузівська лекція залишається провідною формою навчання у закладах вищої медичної освіти. Разом із тим перед сучасним лектором з'являються нові завдання, модерувати та систематизувати навчальний матеріал, пов'язуючи його практикою професійної діяльності, забезпечувати науковість, сучасність, доступність, єдність форми і змісту та органічний зв'язок з іншими формами навчальних занять. Поряд із систематичним наданням фундаментальних, теоретичних основ науки лектор має висловлювати свої наукові ідеї, власне ставлення до питань предмету, своє творче розуміння його сутності та перспектив розвитку.

Головне призначення лекції – закладати основи наукових знань, визначати напрямок, основний зміст і характер інших форм (лабораторної, практичної, самостійної, індивідуальної, науково-дослідної тощо) роботи здобувачів вищої освіти. Сучасна лекція має бути по формі й змісту проблемною, доказовою, цікавою, емоційною, аргументованою й емоційною, містити достатню кількість яскравих і переконливих прикладів, фактів, обґрунтувань, мати чітко виражений зв'язок із практикою, розкривати протиріччя і вказувати шляхи їх вирішення, ставити перед слухачами питання для роздумів, володіти силою логічної аргументації і викликати у майбутніх фахівців необхідний інтерес пізнання, давати напрямок для самостійної роботи, активізувати мислинневу діяльність студентів та підйом інтелектуальної енергії, викликати рух думки, спрямовувати на відповідну розумову реакцію [4].

Особливо гостро це питання стоїть у медичній освіті, де лекція покликана викликати у майбутніх медиків роздуми, підказувати напрям самостійної роботи, спонукати до дії, бути школою наукового мислення. Цього можливо досягти шляхом впровадження на лекціях інноваційних